

Als Rudi van Vlaenderen op 2 augustus 1930 in Gent geboren wordt liggen de tekens klaar die de weg aangeven die hij volgen zou. Als zoon van Michel van Vlaenderen (1894-1965), een van de artistiek meest bewogen regisseurs van het interbellum die ook als eerste Vlaming de geschriften van Gordon Craig had ontdekt, als kleinzoon van Hector van Seymourtier die in het jaar 1918 directeur van de Gentse schouwburg op het St.-Baafsplein was geweest, leek zijn lot wel in de sterren geschreven. Van zijn vader erfde hij zijn grote intellectuele alertheid en zijn nooit afnemende zin voor ontdekkingen en vernieuwingen, zijn idealisme en ... zijn (misschien Gentse) tegendraadsheid.

In 1953 werd hij zowel doctor in de rechten als afgestudeerde van de Toneelschool. In 1945 reeds, na het directeurschap van Michel van Vlaenderen van één seizoen, was Gent zijn gezelschap kwijtgespeeld aan de Antwerpse monopoliedrift. Vanuit de toneelschool groeide het verzet en het initiatief om een nieuw gezelschap in Gent te creëren, een 'théâtre d'essai', waar jonge mensen in een nieuw en ander repertoire aan bod zouden komen. In november 1950 werd Studio '50 gesticht. Een innovatie van van Vlaenderen in dat beginjaar was de geacteerde lezing.

In 1953 stichtte Tone Brulin in Antwerpen zijn Theater op Zolder (het latere Nederlands Kamer Toneel) en van Vlaenderen trok daarheen 'omdat er daar op een meer professionele manier werd gewerkt.' In het seizoen 1953/54 debuteerde hij er als beroepsacteur. Hij had ook literaire ambities en was in verschillende kamertheaters actief. Een korte tijd werd hij programmator bij de drama-uitzendingen van de toenmalige BRT, omdat je met het theater alleen je boterham niet kon verdienen. Opdrachten in de KVS wisselden dan af met optredens in de KNS, Jeugd en Theater en het Nationaal Jeugd Toneel. Hij wierp zich ook op als de verdediger van een afdeling theaterwetenschap aan de Gentse universiteit. In feite ging zijn pleidooi vooral om een opleiding van regisseur en acteur op academisch niveau. De Gentse Toneelschool was in 1959 een stille dood gestorven.

In 1962 werd hij de eerste directeur van het Rijkshoger Instituut voor Toneel en Culturele Spreiding (RITCS) in Brussel, voor hem de realisatie van zijn plannen voor de Gentse universiteit... wat later een illusie bleek te zijn. Die opdracht verhinderde hem niet om in de

marge een drukke activiteit aan de dag te leggen als free-lance acteur en regisseur, zowel in kleine als in grote theaters. In diezelfde periode was hij ook in de weer voor zijn Toneel Vandaag (1959-1967), een initiatief van hem waar hij steeds zeer ingenomen mee bleef. *Thyestes* (1966 en 1967), gebaseerd op het théâtre de la cruauté, noemde hij 'het nieuwe anti-theater'. De heilzame werking van Toneel Vandaag is nadien vooral voor de werking van het Brussels Kamer Toneel (BKT) gebleken. Het was voor van Vlaenderen een springplank naar het buitenland, o.m. voor zijn optreden in 1967-68 bij de Compagnie Jean-Marie Serreau in Parijs. Met Serreau deelde hij een grote belangstelling voor Brecht.

In 1978 werd hij mede-directeur van het BKT, in 1981 directeur. Hij gaf het bijna uitgebluste BKT nieuwe levenskracht door het gezelschap te verjongen. Hij plaatste Ronnie Commissaris en Dirk Buyse als artistieke leiders naast zich en koos een repertoire dat door zijn vernieuwend engagement zijn plaats kreeg naast het franstalig toneel. De samenwerking met het Atelier Ste Anne en de vele internationale contacten behoorden tot zijn realisaties. Jammer genoeg werd die inzet niet gehonoreerd door de Raad van Advies. Van Vlaenderen bleef ca. 15 jaar bij het BKT, tot het gezelschap in 1990 met het Kaaitheater fusioneerde. Iets wat hij niet zo maar aanvaardde. Van toen af legde hij zich vooral toe op zijn lessen in het RITCS, waarvan hij al sinds 1972 geen directeur meer was. Ondertussen aanvaardde hij nog kleinere rollen, o.m. bij De Tijd (*Hypochonders*), bij het NTG (in *Onder de Torens*, als invaller) en voor Arca (*Congres*).

Een overzicht van zijn carrière is niet volledig zonder er op te wijzen welk een grote rol hij voor het amateurtoneel gespeeld heeft, o.m. voor het Gentse Multatulitheater, waar hij in 1959-1960 een opmerkelijke *Moeder Courage* (Berthold Brecht) regisseerde. In die tijd was politiek engagement voor velen de eerste opdracht van het theater en van Vlaenderen werd daar toentertijd als vanzelfsprekend mee geassocieerd.

In de veelheid aan activiteiten die van Vlaenderen ontplooiden vallen ook zijn werkzaamheid als secretaris van het (indertijd) Belgische Centrum van het Internationaal Theater Instituut op en het mede-initiatief tot de oprichting van het tijdschrift *Windroos* (1964-67). Dat wou een

spiegel zijn van het hedendaags toneel en kreeg vooral bekendheid door de bijzondere belangstelling voor het werk van Grotowski. Van Vlaenderen nodigde deze vernieuwende theatermaker uit voor een lessenreeks in het RITCS.

Van Vlaenderen werd meer dan eens gelauwerd, o.m. in 1980 met de De Gruyterprijs voor de vertolking van de ploegbaas in *Audiëntie* van Vaclav Havel, een coproductie van BKT en Vertikaal. In 1986 ontving hij de Thaliaprijs voor zijn acteerprestaties tijdens het voorbije seizoen in *Het Labyrinth* (Arrabal), *Fool for Love* (Shepard) en *One for the Road* (Pinter). Hij werkte mee aan films en televisiespelen, voor het laatst in *Het verdriet van België*.

Deze Vlaamse acteur met Nederlandse beroepskaart had de pest aan alle etiketten die men hem zo gemakkelijk meende te kunnen opplakken. Hij bleef steeds een contestant omdat het verzet tegen vastgeroeste ideeën voor hem de eerste opdracht van het theater is. Een contestant die weliswaar de solidariteit als dagelijkse praktijk hanteerde, naar vrienden, theatermensen en auteurs toe. Op 13 november zou hij nog een productie leiden in het Zuid-Afrika Festival van het Brusselse Culturencentrum De Pianofabriek. Zoals steeds op de barricade voor recht en kunst.

Jaak van Schoor

De laatste maal dat ik Rudi ontmoette was ongeveer veertien dagen voor zijn plotse overlijden. Hij was in de Koninklijke Vlaamse Schouwburg, alweer op weg om dingen te regelen voor het RITCS, even geëngageerd als vroeger. Ik was weer eens op weg van een repetitie naar kantoor of omgekeerd. Even staan praten, handen schudden en weer verder. Wat haat ik mezelf omdat ik toen niet wat meer tijd nam. Het was onze laatste ontmoeting. Als toenmalig directeur van het RITCS was Rudi onlosmakelijk verbonden met mijn theaterloopbaan. Zijn imposante aanwezigheid en zijn begrip voor onze problemen en revolte hebben mij herhaaldelijk weerhouden om de school vroegtijdig te verlaten. Toen ik hem na de deliberatie van mijn laatste jaar vroeg hoe het kwam dat ik een 18/20 had gekregen van een leraar wiens lessen ik nooit had bijgewoond, was zijn antwoord een knipoog. Die knipoog had ik hem nog graag teruggegeven!

Franz Marijnen